

Kertomus kaivauksesta, jonka Pirkko-Liisa Lehtosalo-Hilander suoritti heinäkuussa 1975 Kauttuan vanhan kylän alueella Euran pitäjässä. Paikalla ei ole aikaisemmin suoritettu tutkimuksia. - Kertomukseen liittyy kaksi karttaa ja kuusi valokuvaa. Löydökset on luettelointu esihistorian toimiston päänumerolla 19877.

Pk. 1134 07, x 6779 00-10, y 562 10-20

Keväällä 1975 sain Emil Aaltosen säätiöltä apurahan koetutkimusten suorittamiseksi Luistarin kalmiston läheisyydessä sijaitsevalla Kauttuan vanhalla kyläalueella ja Kauttuan Linnavuorella. Alkututkimukset suoritin Museovirastossa ja Maanmittaushallituksen arkistossa, josta löytämieni ilmakuviin ja vanhojen karttojen avulla paikallistin ne alueet, joihin tutkimukset todennäköisesti olisi syytä kohdistaa. Maastotöissä, jotka suoritin heinäkuussa, minua avustivat Rauno Hilander, Lea ja Matti Bergström sekä muutamat paikkakuntalaiset, joista erityisesti on mainittava opettaja Valter Lyysaari.

Kauttuan kylä on vuodelta 1696 peräisin olevan kartan (kuva 1) mukaan sijainnut ennen isoa jakoa n. 2 km Euran kirkosta eteläkaakkoon, kohdalla, missä Eurasta tuleva vanha maantie haaraantuu kohti Kauttuan tehtaita ja Uuttakaupunkia suuntautuviksi teiksi. Kauttualle johtava tie kulkee nykyisin Eurajoen yli toisesta kohtaa kuin ennen, n. 35 m entisestä sillan paikasta pohjoiseen, mutta vanhan sillan kiviä on vielä joen rannoilla näkyvissä - läntisellä rannalla on euralaisten matonpesupaikka. Tästä mattolaiturista länteen, kahden puolen vanhaa tietä, ovat aikoinaan sijainneet Kauttuan kylän talot, joista vain yksi, Luistari, on jäljellä. Entinen kyläalue on peltona tai joutomaana ja se näkyy esimerkiksi ilmakuva-kartassa vuodelta 1974 (Maanmittaushallituksen ilmakeu-arkisto 74/68 353) tummana alueena. Tähän alueeseen kohdistin koekaivauksen.

Mattolaiturista länteen, siitä n. 42 m:n päästä alkaen, aukaistiin kaivinkoneella n. 46 m pitkä ja n. 2 m leveä länsi-itäsuuntainen oja ja siihen suorakulmaisesti liittyvä n. 24 m pitkä ja saman levyinen poikkioja, joka lähti n. 30 m:n päässä alkupisteestä pohjoista kohti (ks. karttaliite 1 ja valokuva 2). Koneella pyrittiin vain rikkomaan maanpinta, sillä paikalla mahdollisesti olevia myöhäisiäkään rakenteita ei haluttu tuhota. Kävi heti selväksi, että kulttuurikerros paikoittain on erittäin paksu ja täynnä jätteitä eri ajoilta. Joitakin rakennuksia on tällä kohtaa ollut vielä 1950-luvun puolivälissä (ilmakuva 57/26-5 Maanmittaushallituksessa).

Koska oli tärkeätä saada tietää, olisiko myöhempien maakerrosten alla myös jäänteitä esihistorialliselta ajalta, päätettiin pyrkiä koko kulttuurikerroksen läpi parissa valitussa kohdassa. Toiseksi näistä otettiin mattolaiturista n. 60 m:n päässä oleva alue länsi-itäsuuntaisessa ojassa, toiseksi etelä-pohjoissuuntaisessa ojassa oleva tavattoman mustaa maata sisältänyt alue n. 10 m:n päässä Kauttualle johtavasta maantiestä (ks. kartta 2). Viimeksi mainitulla alueella, joka karttaan on merkitty F-kirjaimella, oli aluksi täytemaata, valkeata hiekkaa, n. 50 cm. Sen alla oli mainittu musta kerros, jossa n. 1 m:n syvyydessä alkuperäisestä maanpinnasta näkyi jonkinlainen hirsikerros. Tämän alla oli vielä n. 20 cm tummaa maata, sen jälkeen n. 25 cm sekoittunutta savea, ja vasta tämän jälkeen tuli raaka savipohja vastaan. Paikalla oli todennäköisesti jätetunkio, johon oli aikojen kuluessa kerääntynyt melkoiset määrät eläinten luita (valokuva 3). Näitä ei otettu talteen, koska ne vaikuttivat huomattavan tuoreilta. Todennäköisesti ainakin osa tunkiota on viimeisten rakennusten ajoilta.

Mattolaiturista länteen olevassa kohteessa B havaittiin kahta eri kivijalkaa, toinen n. 61 m:n, toinen n. 62 m:n päässä laiturista. Näiden itäpuolelta kaivettiin n. 3x2 m laaja alue. Pällimmäisenä olevan roskakerroksen (paksuus 20-40 cm) alla oli maa kiinteätä, mul-

lansekaista savea. Itäisemmän kivijalan alla oli erittäin tumma, n. 20 cm paksu kerros, josta löydettiin jonkin verran eläinten luita ja hampaita sekä palanutta savea. Myös jonkin verran keramiikkaa löydettiin. Osa oli kovaa, kiertopyörällä valmistettua, ja siten varmasti esihistoriallista aikaa nuorempaa, mutta joukossa oli myös murusia, jotka saattaisivat olla rautakautisista astioista peräisin. Löytöihin kuului myös tuluspiin palasia ja valkoinen lasihelmi, joka saattaisi olla viikinkiaikainen.

Tärkein löydös tämän koealueen kohdalla olivat kuitenkin kaksi kivintuettua puupaalua, jotka tulivat esiin n. 40-50 cm:n syvyydestä. Ne ovat kuuluneet johonkin rakennelmaan, joka varmasti on päällä olleita kivijalustaisia rakennuksia vanhempi. Paalujen läpimitta oli n. 25-30 cm, ja niiden palasia oli säilynyt, paitsi kivien ympäröimissä kuopissa, myös saveen hautautuneina lähistöllä. Näin ollen niistä saatiin puunäytteitä useammastakin eri kohtaa, joten hiilianalyysit saattavat ratkaista kysymyksen rakennelman iästä. Koska näitä todennäköisesti suurempaan ja luultavasti vanhaan kiinteään rakennelmaan kuuluvia jäännöksiä ei haluttu rikkoa eikä asettaa alttiiksi tuhoutumiselle, kaivausta ei tässä kohtaa jatkettu steriiliin maahan saakka, vaan se ulotettiin vain n. 50 cm:n syvyyteen. Maa oli jo tässä syvyydessä savea. Paalut ja savikerros puineen jätettiin paikalleen ja peitettiin huolellisesti.

Vaikkakaan selvää todistusta paalut sisältäneen kerroksen esihistoriallisuudesta ei saatu, vaikuttaa kuitenkin siltä, että paikalla olisi syytä tehdä laajempia tutkimuksia sen rakennelman, johon paalut kuuluvat, selvittämiseksi. Missään nimessä ei paikan käyttöä rakennustoimintaan tai muuhun sellaiseen tule sallia ilman tutkimuksia.

Muissakin koeojien kohdissa tehtiin joitakin havaintoja. N. 47 m mattolaiturista oli myös jonkin rakennuksen kivijalkaa, ja n. 50 m:n

kohdalla oli maa myös erittäin tummaa, ja siitä löydettiin katkelma kömpelöstä messinki(?)esineestä (kohta A). 55 m:n kohdalla vain 20 cm:n vahvuisen pintamaan alta tuli heti savi vastaan, mikä on aika yllättävää, kun kysymyksessä on useiden vuosisatojen aikana asuttu paikka. Kulttuurimaakerros oli ohut myös koeojan läntisimmässä päässä (D), missä modernia ainesta oli selvästi eniten. Ilmakuvakartoista päätellen viimeksi käytössä ollut suuri rakennus onkin ollut tällä kohtaa.

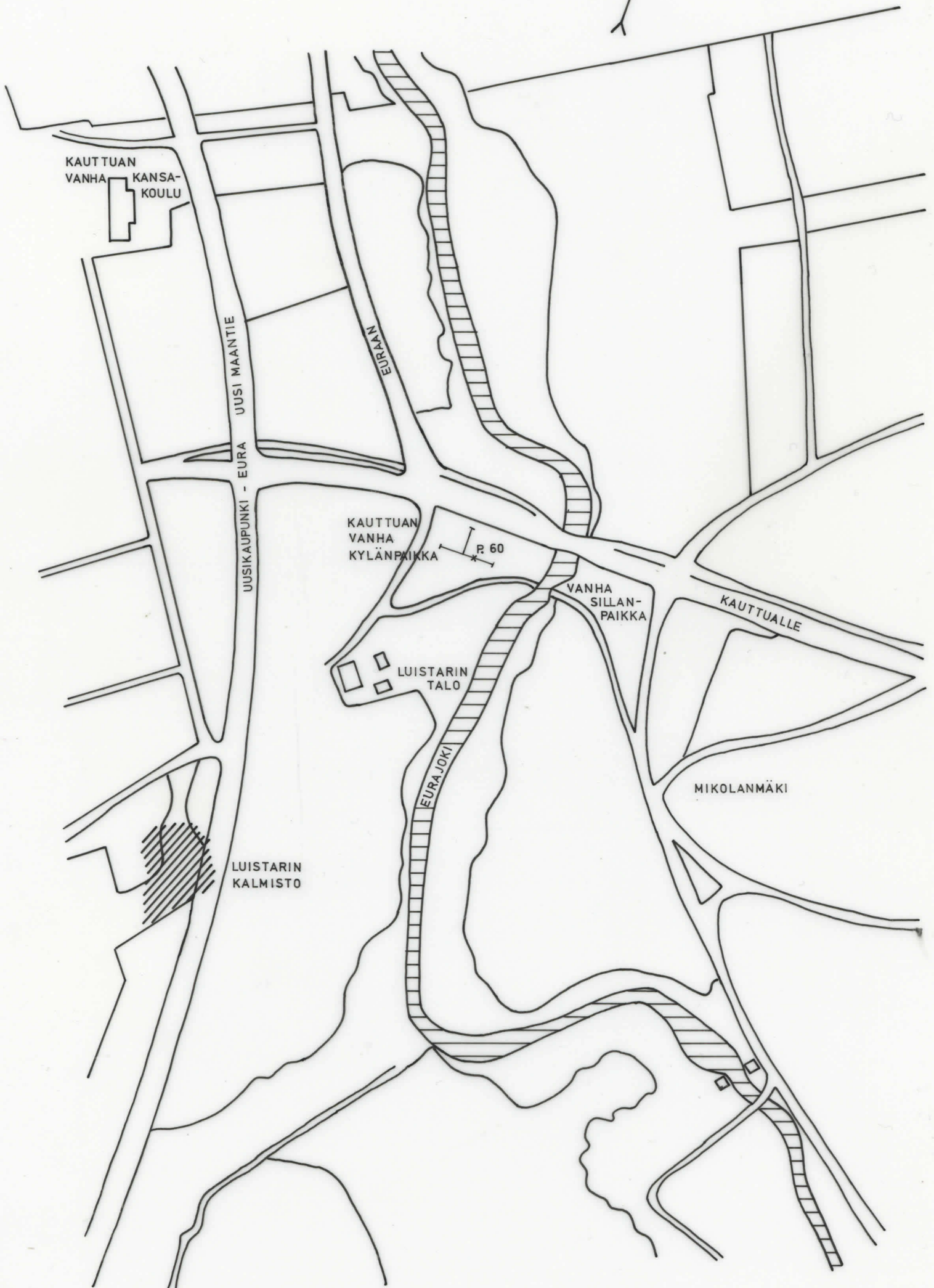
N. 72 m mattolaiturista länteen vaikuttivat jäännökset myös nuorilta (kohta C). Päällä oli multaa n. 30 cm, ja sen alla oli hiekansekaista maata, josta löytyi tiilenkappaleita ja lasiastioiden palasia. Kaikkiaan oli kulttuurimaata n.70 cm, sen alla oli puhdas hiekka. Etelä-pohjoissuuntaisessa ojassa havaittiin suuria kiviä kohdassa E, joka sijaitsi n. 15 m maantiestä etelään. Tässäkin näytti olevan jäännöksiä kahdesta kivijalasta. Maa oli jo pinnassa mustaa miltei koko tämän koeojan alueella.

Koekaivauksen tulos on se, että mikäli tutkimuksia jatketaan, ne kannattaa ensimmäiseksi keskittää löydettyjen paalujen ympäristöön ja siitä joen rantaan ja etelään, pyykkilaiturille johtavan tien toiselle puolelle. Lännempänä, länsi-itäsuuntaisen koeojan yläpäässä ja etelä-pohjoissuuntaisen koeojan alueella, olivat myöhemmät maakerrokset paksut eikä niiden alla näkynyt mitään esihistorialliseen viittaavaa ainakaan näiden kaivausten puitteissa. Eri asia on sitten, jos joskus halutaan tutkia myös historiallisen ajan rakennusten sijaintia. Tällaista mahdollisuutta silmällä pitäen kaikki ojista esiin tulleet kivijalkojen jäännökset jätettiin paikoilleen.

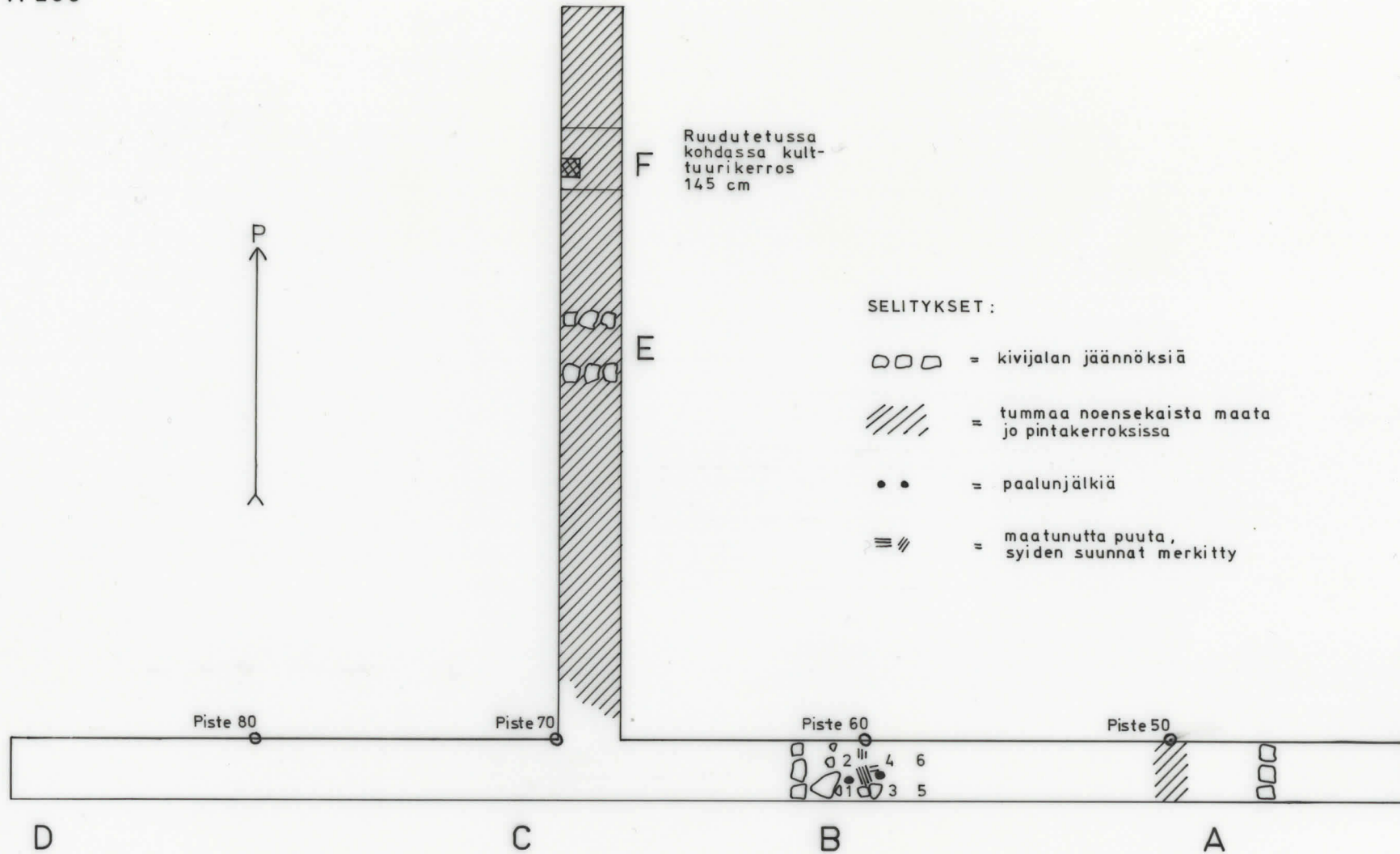
Helsingissä 30. joulukuuta 1975

Antti Aina Lehtoranta-Klander

Yleiskartta (tiet v. 1974)
Mk. 1 : 4000

Koobjat
Mk. 1: 200

Eura, Kauttuan kylä

Kuva 1. Valokuva Olof Mörtin v. 1696 laatimasta Kauttuan kylän kartasta (Maanmittaushallituksen arkisto Eura A712). Luistarin kalmiston paikka on ristillä merkityssä kohdassa.

Kuva 2. Kauttuan entinen kyläpaikka kuvattuna kaakosta. Keskellä näkyvät kesällä 1975 tehdyt koeajat.

Kuva 3. Eläinten luita kaivauskohdasta F.

Kuva 4. Kaivauskohta B. Kuvan keskellä paalunjäljet ja taustalla toista, itäisempää kivijalkaa. Kuvattu idästä.

Eura, Kauttuan kylä

Kuva 5. Paalunjäljet itä-suunnasta vinosti ylhäältä päin kuvattuina. Kaivauskohta B.

Kuva 6. Maatunutta puuta savikerroksessa, kuvattu pohjoisesta. Kaivauskohta B.